

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

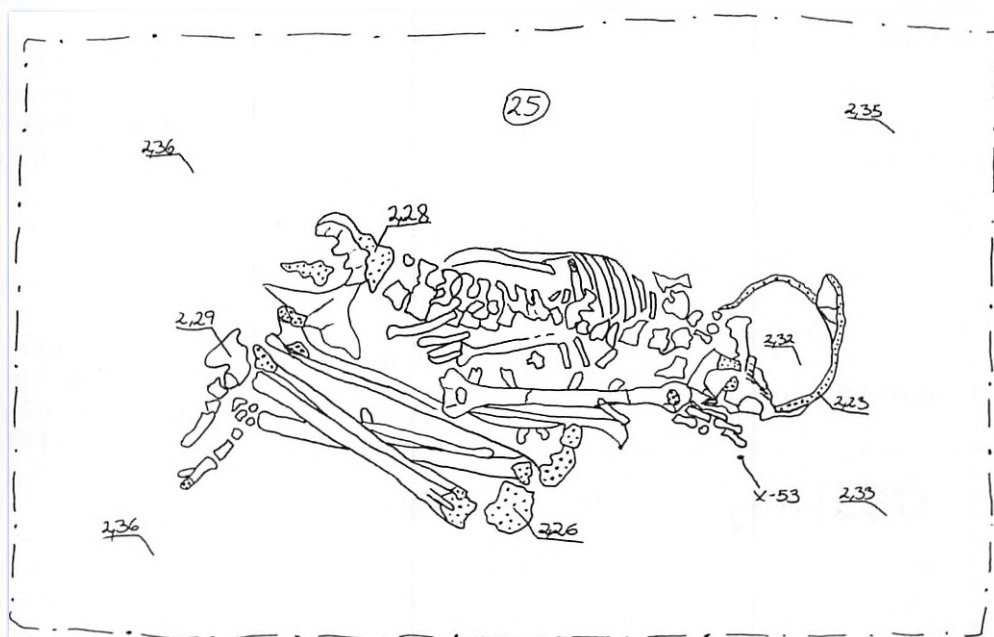
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

NOMUS

Skelettet i Grav D liggende på siden i den såkaldte hocker-stilling.

Indhold:	Side
Foredrag på Sophienborg	2
Nye medlemsnumre	2
Egholm - en jernaldergravplads	3

Indhold:	Side
Lystvandring i Gribskov i 1947	7
En arbejdsulykke i Hillerød	11
Ordinær generalforsamling	15

Foredragsrække på Sophienborg i samarbejde med Folkeuniversitetet i foråret 2002

Nye synspunkter og ny forskning om besættelsestiden 1940 - 45

I de senere år har adskillige forskere taget gamle som nye emner op fra besættelsestiden. Herved er fremkommet nye synspunkter som ikke altid er i overensstemmelse med den traditionelle myte om besættelsestiden, men snarere i samhörighed med vor tids syn på perioden.

*Lektor, dr. phil. Hans Kirchhoff,
Københavns Universitet:*

Offentlighedens syn på besættelsestiden - og forskningen

Tirsdag d. 26. februar 2002

Lektor, phd. Joachim Lund, Handelshøjskolen, center for virksomhedshistorie:

I samarbejdets jerngreb

- politik og økonomi under besættelsen

Tirsdag d. 5. marts 2002

Phd. Stip. Claus Bundgård Christensen, Roskilde Universitet Center:

Under hagekors og Dannebrog - danskere i Waffen SS

Tirsdag d. 12. marts 2002

Museumsleder Espen Keldbæk, Museet for Danmarks Frihedskamp:

BOPA - en sabotageorganisations virksomhed 1942 -1945

Tirsdag d. 19. marts 2002

Lektor Andreas Monrad Petersen, Holstebro Gymnasium:

Schallburgkorpset

- historien om korpset og dets virksomhed

Tirsdag d. 26. marts 2002

Arkivar, seniorforsker, phd. Peter Birkehund, Rigsarkivet:

De loyale oprørere

- den national-borgerlige modstandsbevægelses opståen og udvikling 1940-45

Tirsdag d. 2. april 2002

OBS! Nye medlemsnumre

Museet har fra 1.1.2002 omlagt medlemskartoteket. Det vil betyde, at de fleste medlemmer får et nyt medlemsnummer.

Samtidig er der nye indbetalingskort, så alle med PC/netbank nu får det lettere ved indbetalingen.

Der kan selvfølgelig stadig indbetales på posthuset som hidtil.

For begge indbetalingsformer er det vigtigt, at man husker at oplyse navn og medlemsnummer, ellers har vi ingen mulighed for at registrere indbetalingen.

Kontingenter er:

100 kr. for enkeltmedlemmer

150 kr. for husstande og 300 kr. minimum for virksomheder.

Alle foredragene afholdes i pejsestuen på Sophienborg, Sophienborg Alle 9, 3400 Hillerød. Foredragene begynder kl. 19.30 og forventes at vare godt et par timer med en mellemliggende pause.

Tilmelding til Folkeuniversitetet i Hillerød v/ kasserer Finn Geugies, Toftevej 39, Allerød eller på Hillerød Bibliotek, Christiansgade, Hillerød.

Kursusleder: museumsinspektør Flemming Beyer

NoMus er medlemsblad for Nordsjællandsk Museumsforening, som varetager driften af Sophienborg, Nordsjællandsk Folkemuseum i Hillerød. Museet dækker arkæologi og nyere tids kulturhistorie i Hillerød, Allerød, Skævinge og Fredensborg-Humblebæk kommuner samt arkæologien i Helsingør kommune. Museet driver bymuseet for Hillerød (herunder Grafisk Museum), Æbelholt Klostermuseum og Sophienborg. **NoMus** udkommer kvartalsvis og sendes til museumsforeningens medlemmer samt en række private virksomheder og offentlige institutioner.

Redaktion: Grethe Post (ansvarshavende), Flemming Beyer, Finn Erik Kramer og Kirsten Baunegaard.

Adresse: Sophienborg Nordsjællandsk Folkemuseum, Sophienborg Allé 9, 3400 Hillerød. Telefon: 48 24 34 48, Fax: 48 24 34 42

E-mail: nfh@get2net.dk, Hjemmeside: www.folkemuseet.dk

Egholm – en jernaldergravplads

Af Morten Johansen

Frederiksborg Amt skal i år anlægge en omfartsvej øst om Gørløse og museet har i den forbindelse, i løbet af det forgangne efterår, foretaget prøvegravninger langs vejens planlagte forløb.

Prøvegravningerne gav anledning til yderligere undersøgelser to steder: Syd for byen udgravedes et grubekompleks fra førromersk jernalder (500 f. Kr. – 0). Dette fund vil der blive fortalt om i et kommende nummer af NoMus. Mit indlæg skal handle om den gravplads fra romersk jernalder (0 – 400 e. Kr.), der blev udgravet på en bakke øst for byen. Den første af sin slags i Nordsjælland.

Ved prøvegravningen stødte gravemaskinen – allerede efter at have trukket få meter af den første prøvegrøft – på knogler lige

Fig. 2: Hovedenden af Grav M med det mørke spor af den formodede bulkiste. Uden for kisten, lige til højre for kraniet, ses resterne af et lam eller et gedekid.

under pløjelaget. Det blev hurtigt klart, at her var tale om skelettet af et menneske og skår af kera-

mik nær kraniet afgjorde, at det var forhistorisk. Næste skridt var at fjerne pløjelaget over et større område, og da det andet og tredje skelet afdækkedes henholdsvis seks og tolv meter vest for det første, var det tydeligt, at dette var et større anlæg, og at der var basis for en egentlig udgravning.

Der blev i løbet af oktober og november udgravet i alt tretten grave over et område på omtrent 1400 m² (Fig. 1).

Ni af de tretten grave lå, som det var tilfældet med de første tre, halvvejs oppe ad bakken, lige under pløjelaget. Otte af disse ni grave lå i hocker (på siden med bøjede knæ – i en slags fosterstilling) med hovedet mod nord – altså op ad bakken og med ansigterne vendt enten mod øst eller vest (forsidetegningen). Den niende lå fladt på ryggen med hovedet mod

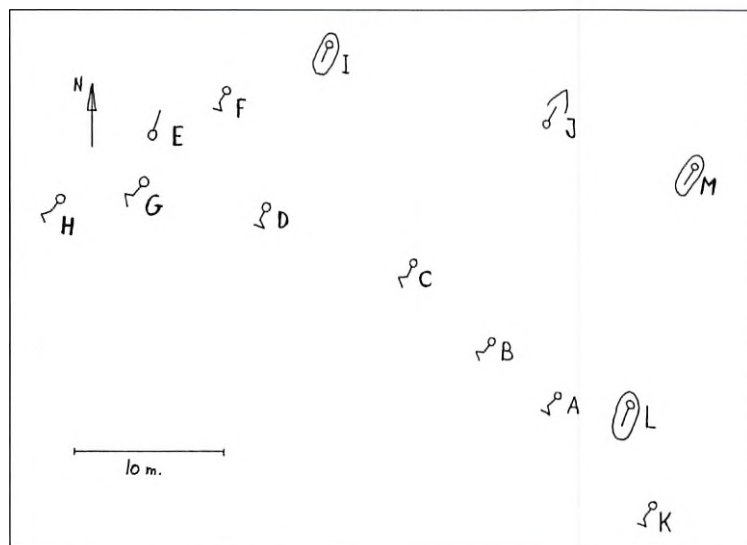

Fig. 1: Gravene som de fordelte sig på bakken. Bemærk kistesporer omkring gravene I, J, L & M og at skelettet i grav E & J har hovedet pegende mod syd.

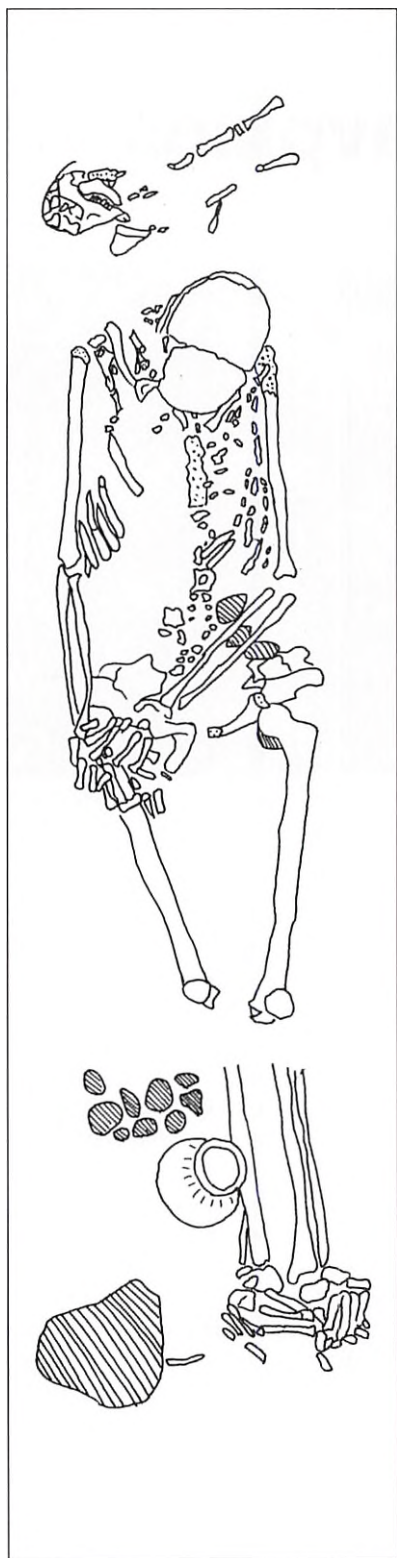

Fig. 3: Tegning af Grav M. Bemærk småstenene nær det lille lerkar ved højre skinneben.

syd. Nedgravningerne var ikke synlige – det vil sige, at man ikke kunne skelne jorden i graven fra den omgivende jord, og derfor ikke kunne standse gravemaskinen før den havde haft kontakt med knoglerne. Takket være Lars Hansen, vores meget dygtige og omhyggelige maskinfører, slap skeletterne stort set uskadt fra denne hårdhændede behandling. De skader som fandtes på det i øvrigt velbevarede skeletmateriale var fra ploven. For eksempel havde et skelet fået sit ene lårben pløjet bort og havde et tydeligt plovmarke gennem kraniet. I en del af gravene kunne der desuden ses plovspor i form af mørke muldstriber i det lyse gravfyld. Det var altså i sidste øjeblik, at pladsen blev udgravet. Hvis der havde været pløjet på bakken blot få gange mere, ville størstedelen af gravene være gået til.

Nær bakkens top lå de øvrige fire grave. Fælles for dem var, at de var begravet dybere, havde synlige nedgravninger og kistespor, samt havde sten i - eller oven på graven. Desuden var disse fire grave de rigest udstyrede på pladsen.

Grav I og Grav M havde begge spor af en bulkiste – et mørkt spor i det lysere gravfyld (Fig. 2). Skelettet i Grav I var begravet i rygleje med hovedet mod nord og havde i hovedenden en stor sten, et lerkar omkredset af småsten og ribbenene fra et dyr – formentlig resterne af en (ribben-)steg. I fodenden fandtes desuden skelettet af et får eller en ged. I Grav M lå skelettet ligeledes i rygleje med hovedet mod nord. Også her

fandtes en stor sten, et lerkar med småsten omkring og knogler fra et dyr – men denne gang i gravens fodende. I hovedenden fandtes skelettet af et lam eller et gedekid (Fig. 3).

I Grav L var et ganske svagt spor af en bulkiste, til gengæld var graven indrammet eller delvis dækket af en spidsoval eller bådformet kreds af større sten. Skelettet lå i rygleje med hovedet mod nord og var præget af de mange sten i og omkring graven, eksempelvis var kraniet trykket næsten helt fladt. Ud for venstre arm fandtes et stærkt ødelagt lerkar og små bronzebeslag med form og størrelse nærmest som sammenklemte hæfteklammer. Ved hoften var en rusten jerngenstand – formentlig en kniv og på skuldrene lå to bronzefibler hver med to ornamenterede sølvplader, en ved "hoved" og en ved "fod", forbundet af snoede sølvtråde. Disse kendes ikke magen til i Danmark. En fibel fra Rørby nær Kalundborg, fundet i begyndelsen af 1900-tallet og dateret til ældre romersk jernalder (0 – 188 e. Kr.), har dog de samme karakteristika, men er støbt helt i bronze (Fig. 4).

Grav J var den grav der fra starten tiltrak sig mest opmærksomhed. Den var helt dækket af flere lag store sten. Om disse sten har tjent til markering af graven eller har haft et religiøst eller kultisk formål, vides ikke, men besværet med at transportere stene til den ellers helt stenfri bakke vidner om en betydelig anstrengelse. Efter af have fjernet stene stod nedgravningen tydeligt, og i gravens nordlige del sås et særpræget spidst kistespor. Som i de ovennævnte grave var det kun et mørkt spor i gravfyldet, men her med form som en halv stambåd eller "ege" – altså en båd

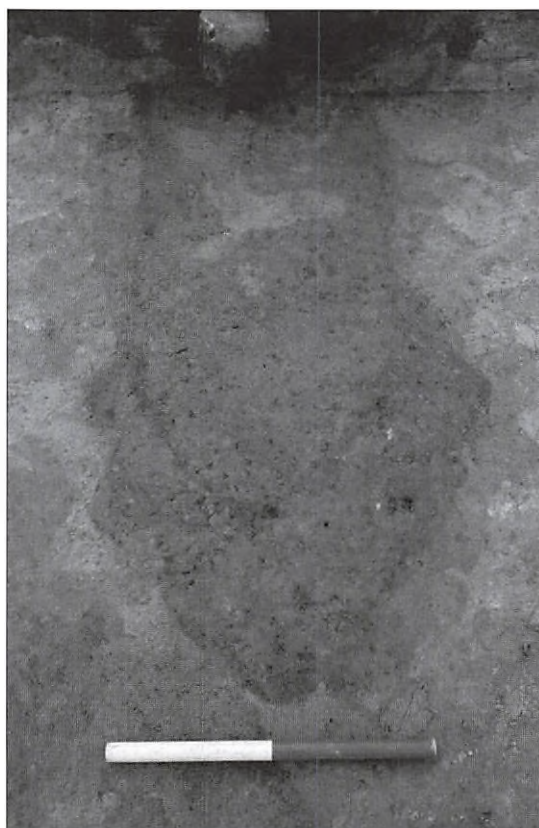
lavet af en udhulet træstamme. Sporet var kun bevaret i de nederste 10-12 cm. af graven, men efterhånden som udgravningen skred frem afsløredes den tydelige bådform såvel i plan som i snit. Alt tyder på, at her er tale om det første fund af en stammebådsgrav på Sjælland (Fig. 5).

I romersk jernalder kendes begravelser i hele- og halve stammebåde fra to andre steder i landet. Fra Slusegårdsgravpladsen på Bornholm, hvor 45 grave havde stammebåde enten som kiste eller som hvælv (altså over graven - med bunden opad) og fra Hedsegårdsgravpladsen i Jylland, hvor en enkelt grav havde en stammebåd som kiste.

Om skikken at bruge både som kiste er en praktisk foranstaltning - det er lettere at bruge en udtjent båd end at bygge en kiste - eller om båden har en symbolsk betydning - man kunne måske forestille sig, at båden skulle anvendes ved rejsen til dødsriget - ved vi i sagens natur ikke.

Skelettet i Grav J lå i rygleje

Fig. 5: Det formuldede spor af stammebådskisten i Grav J ses som en mørk, spidsoval linje mod det lerede gravfyld.

med hovedet mod syd og var bortset fra et stykke af venstre lårben kun bevaret fra hoften og op. Altså fandtes ingen skeletdele i den ende af graven, hvor stammebåds-kisten havde stået. Hvorfor bevaringstilstanden har været så dårlig netop her, vides ikke. Der var omkring og i båden en tæt lerpakning som bur-

de have virket bevarende på knoglematerialet. Det kan desværre ikke afgøres, hvilken træsort båden har været lavet af, men vi ved, at jernalderens stammebåd typisk var lavet af egetræ. En teori kunne således være, at det syreholdige egetræ fra stammebåden har virket nedbrydende på skelettet.

Lige til venstre for kraniet fandtes et lille lerkar, ved hoften lå et massivt bronzebæltespænde og under kæben lå et remende-beslag ligeledes i bronze. Ansigt-delen af kraniet var helt dækket af små sten og lige over hovedet lå skeletdele af mindst to endnu ikke artsbestemte dyr (Fig. 6).

Foreløbig ser det ud til, især på grundlag af fiblerne fra Grav L, at gravpladsen kan dateres til sen ældre romersk jernalder. Der er dog ikke nødvendigvis samtidighed i begravelserne. En sådan gravplads kan meget vel have fun-

Fig. 4: En af de to identiske bronzefibler med tilhørende sølvplader og sølvtråde.

Fig. 6: Kraniet i Grav J var delvis dækket af småsten. Nederst til højre ses det lille lerkar.

geret gennem flere generationer, og formodentlig er den anlagt omkring en eller flere af de centrale grave på bakkens top.

Tilbage er nu det store analyse- og registreringsarbejde. Der er endnu mange spørgsmål, der skal søges besvaret. Foreløbig er samtlige skeletter kørt til Panum Institutet, hvor Antropologisk Laboratorium i den nærmeste fremtid vil lave bestemmelser af blandt andet køn, alder og sygdomstegn på disse. Fra samtlige skeletter er der udtaget DNA-prøver som i heldigste fald – hvis DNA er bevaret – en gang i fremtiden kan give oplysninger blandt andet om de gravlagtes indbyrdes slægtskab (Fig. 7).

Der skal laves endelig artsbestemmelse af dyreknogeterne, og der skal foretages en sammenligning af genstande og gravskik med andre gravpladser fra samme periode. Blandt andet skal der søges paralleller til de pudsige koncentrationer af småsten, som lå over ansigtet på den gravlagte i Grav J og omkring lerkarrene i en del af de øvrige grave.

Bronze- og jerngenstandene er sammen med de bedst bevarede

lerkar sendt til konservering. Disse skal desuden, ved sammenligning med øvrigt dansk og europæisk materiale danne grundlag for en endelig datering af gravpladsen.

Siden redaktionens afslutning har Kim Aaris-Sørensen fra Zoologisk Museum

venligst lavet en foreløbig artsbestemmelse af dyreknogeterne fra gravene.

Stort set alle knogler er fra får/ged (det kræver en nærmere analyse at se forskel på knogler fra får og ged).

I de grave, hvor der er dyreknogeter i både hoved- og fodende, er det tilsyneladende fra samme individ. Altså er offerdyret delt midt over, og de to dele er lagt i hver sin ende af graven.

Ud fra tænder og ledender er det muligt at aldersbestemme dyrene. Umiddelbart ser det ud til at være forholdsvis unge dyr – fra næsten nyfødte til omtrent ét år gamle lam/kid, og da får/geder som bekendt føder om foråret (april), vil det være muligt at se på hvilken årstid den afdøde blev begravet.

Fig. 7: Mads Leen Jensen udtager DNA-prøver fra Grav J, iført maske og handsker for ikke at forurene prøven med moderne DNA.

Maarum Sø, Lodsbakken, Esrum, Nødebo, (1947)

Af Bent Rosendahl

Efterfølgende artikel er skrevet i foråret 1947 af den dengang 19-årige Hillerøddreng Bent Rosendahl, der sammen med fire skolekammerater foretog en lystvandring i Gribskov. Artiklen er nedskrevet umiddelbart efter turen, men tilsendt redaktionen nu næsten 55 år efter af Bent Rosendahl, der i dag bor som pensionist i Hillerød.

Langt skønnere egne findes vel paa jord – det vil jeg ikke betvivle, thi jeg har ikke mødt dem endnu, men den egn, den del af Danmark jeg i dag, sammen med

fire af mine bedste venner fik at se, egnen omkring Esrum, lader ikke mange naturskere noget tilbage at fryde sig over. Det første stykke vej, fra Slotspavillonen gennem Gribskøvs spirende bund og de svulmende knopper paa løvtræerne ind til Maarum Station, lod vi toget være vor fremadrivende kraft; men resten af vor daglange skovtur travede vi paa vore modige ben.

Det var i april maaned med en gylden sol varmen paa os fra en skyfri, melblaa himmel. Saa at sige rørte ingen vind sig, kun va-

ge aande løb henover vore hoveder. Det var saa varmt, at havde skoven staaet i sin lysegrønne kjole, og isen været bortsmettet efter den lange vinter paa skovsørerne, saa vilde intet steds kunde staa foran. Saa vilde prikken over iet være sat. Foraarsklædte, med korttasker, madtasker og hvad der ellers skal med for at mættes rent legemligt, begyndte vi vor tur med knortekæppen i haanden, ned ad den cementerede skovvej, over hvilken hvælvende sig ærværdige gamle løvtræskroner. Nogle saa skridt fra vejen laa her Maarum

Udsnit af generalstabskort fra 1948

sø, eller Arendrups Sø, som den rettelig bør hedde. Skovrider Arendrup berigede nemlig Gribskov med denne sø, idet han i 1937 lod en grøft lede vandet ned til det sumpede areal, hvorved mosen blev vandmættet og fik det udseende, den har i dag. Vanskeligt finder man vel en sø smukkere beliggende end netop denne. Helt ned til de ujævne former, søens kanter antager, staar slanke hvide birketræer og spejler sig i søens dyb. Midt i søen ligger den yndigste paradys med enkelte birketræer og hvislende langbladede græsarter. Solen spillede nedover hele naturværket og skabte varme til og livskraft i det frodige vegetable liv.

Turen gik saa tilbage til stationen, og fulgte den smalle sti, der i sin bugtende gang borer sig gennem terrænet langs landevejen fra Helsingør. Snart vandrede vi i grønnernes dystre element, snart gennem høgenes lyse sale, saa gik det stejlt op ad en bakkekam for derefter i luntetrav at se ned imod den løvtættede skovbund. Bilerne sukede forbi ude paa landevejen, en glad syngende rødkælk fløj i store huer under den højblaa hvælving, og solen kastede sine varme straalers kraat ind i det forarsprægede skovdyb. Vi hørte en rislende kilde vælde ud fra en kratklædt bakke, det var den aarhundredeaarige Sibbekilde. Det er en af de mest jernholdige kilder i skoven og fra gammel tid er der tillagt den helbredende egenskaber. I gamle dage valfartede folk hertil blandt andet og badede deres syge steder med vandet fra kilden.

En stor sten sluttede skovstien og manede med sorte blokbogstaver: LODSBAKKEN. Vi skridtede op ad lillebjerget og fra toppen aabnede Grib Skov sine fangarme for et imponerende vue.

Med skoven som solidt rygstykke laa foran det bugtende Danmark, som mine ord slet ikke formaar at tolke. Fra dette høje udsigtsstade laa nedenfor en gammel bondegård, fra hvis hvide flagstang blafrede et dannebrog. Blodrødt med det hvide kors, de danskes flag, det, der var saa dyrekøbt, det foldede sig ud for en frisk brise og forkyndte, at dette er Danmark. Det er ikke slagmarken, ej heller magtbegæret, men det er fred, det er lykke, det er landet, hvor hadet ikke nager, det drager sind og hjerte mod den blaa himmel, det forkyndes som skrives, at jeg er Danmark, jeg er fred. Bag den rødhvide dug laa spredt ud over landskabet Esbønderup og Saltrups huse og hvide gaarde. Op over en bakkekam saa jeg Esbønderup Kirke. Bagved laa Søborg Sø, og dannede trekant med den, saas ude mod vest Nakkehoved Fyr og mod øst Hornbæk halvt skjult og Hornbæk Plantage. Utroligt lyder det, men sandt er det, at længere ude saa jeg Kattegats blaa bølger, bag hvilke Sverige viste sig, med Kullens blaa bjerge tydeligt aftegnede med de smukke bølgende konturer. Et fantastisk øjefang, som man skulde tro var overdrevet, men som ved selvsyn er lysende sandhed. Det varede længe, inden vi kunde løsrive os fra denne panoramaudsigt og igen begive os ud i andre dele af naturens have.

Skoven havde sluppet os, da vi forlod Lodsbakken, og vor gang var nu paa landevejen, som ledede os igennem den idylliske lille landsby Esbønderup Kohave. Den laa nede i en dal, som begyndte kort efter skovbrynet og sluttede paa Munkebakke. Hvad til livets opretholdelse er nødvendig laa hernede mellem spredte huse og hvidkalkede gaarde, nemlig Købmanden og Bageren. Der

maatte være noget ekstraordinært i landsbyen i dag, enten konfirmation, bryllup eller lignende, thi dannebrog ved dannebrog foldede sig ud for vindens sagte pludren i blafret. Hvor saa det skønt ud, med saadan en lille by, bag hvilken skovens træer staar vagt, være saa rig paa danske flag. Formelig under en flaggalle gik vi igennem og ud af byen igen. Paany omslyngede Mor Grib os, vi skilte os ud fra landevejen og fortrak til en blødere skovsti inde i Krogdalsvang. Man mærkede straks, at det var helt andet skov vi nu befandt os i. Op ad Tingbakken var der fritstaende høge, som grundet den vide tumlingsplads havde tve- eller tredelte stammer, der krogede sig i vilde bugtninger, saaledes som man ellers kun ser egetræerne. Et ejendommeligt, men aldeles ikke uskønt billede. Ved foden af Tingbakken stod vi ved indkørslen til Nordøstsjællandss topografiske midtpunkt, den berømte by Esrum. Lige inden for og lige uden for bommen ved Krogdalshuset staar 2 gamle ege. Folk, der har forstand paa det, anslaa disse to eges alder til at være 600 aar. De er plantet af munkene på Esrum Kloster og gror stadigvæk – 600 aar efter. Kunde man bare, ved at sætte sig under de mægtige kroner høre dem fortælle, hvad de har oplevet, gennem alle disse mange aar.

Og saa stod vi i Esrum, midt i denne ældgamle, kendte by, der indeklemmt ligger mellem Mølleaaen og Esrum Kanal. Byen som andre byer, med handel, haandværk, industri, men med et plus som triumf i det gamle cistercienserkloster. For enden af Klostergade, skærmet af et meterhøjt stakit, der kun aabner sig i en enkelt indkørsel, ligger de sørgelige rester af fortidens store kulturcen-

trum. Vi satte benene udenfor på de toppe-
de brosten, der danner
gaarden foran den
eneste tilbageblevne
klosterlænge. Der var
ganske vist en længe
endnu, men den er se-
nere opført, og benyt-
tes som præstehus.
Midt paa klosterplad-
sen var en cirkelrund
stenkranset plæne, i
hvis midte hævede sig
en ung birk op ad jor-
den. Vi kikkede nær-
mere paa klostret for at
finde en aaben dør,
men de var alle af-
laasede. Den store to-
etages bygning fra det
14. aarhundrede, byg-
get af store munkesten
laa stille og varslede
om sin skæbne, lige
fra ærkebisp Eskild
lod klostret opføre,
indtil reformationen i
1536 gav den grund-
stødet. Hvilke minder
laa ikke gemt bag dis-
se tykke mure, mun-
kenes liv og færd,
for slet ikke at glem-
me det historiske sagn
om broder Ruus.

Hvordan var det for
resten, laa den rist, under hvilken
han blev lukket inde, ikke gemt
inde i ruinerne. Tilfældet, i form
af en gartner, kom os til hjælp,
med anvisningen af opsyns-
mandsboligen. Jeg opsøgte man-
den, Hr. Maurer, og han indvillig-
gede i at fortælle og vise os rui-
nen set indvendig fra.

Ordene fra hans mund blev nu
talte, men saa meget fik jeg da at
vide, at Nationalmuseet under kri-
gen havde haft en masse af deres
kostbare genstande gemt her, li-
gesom at samme institution, saa-

Maarum Station 1880. Træsnit tegnet af H. Fischer (Det gamle Nordsjælland med samtlige træsnit fra Illustreret Tidende.)

snart deres økonomi tillod det,
skulde genopføre Esrum Kloster
i det sædvanlige udstyr. Naa - var
ordene talte, men saa saa vi saa
meget mere. Vi saa klostrets spi-
sesal, køkkenet, de gamle kami-
ner, de originale vindeltrapper; i
en stue paa 1. sal var paa ende-
væggen tegnet et helt verdenskort.
Paa mit spørgsmaal, hvilken til-
knytning det havde til Esrum, sva-
rede Maurer, at inden krigen
1942-43 havde her været børne-
hjem under den kendte fru Skov-
gaard. Vi saa det hele, fra kvist til

kælder, saa ogsaa den før omtalte
broder Ruus's rist.

Inden for de tykke vægge,
hvor solen kun sparsomt kastede
sine straalere ind, var der naturlig-
vis klamt, saa det var paa en maa-
de velgørende at komme ud i
Guds frie solbeskinne natur
igen. Bag om klosteret løb vor vej
ned gennem den gamle Møller-
gaard, hvorigennem Mølleaaen
plasker paa sin rivende vej fra Es-
rum sø. Ganske vist stod der ad-
gang forbudt ved indgangen til
den 3-længede hvidkalkede møl-

lergaard, men efter at være bleven enige om, at vi højst kunde blive smidt bort, gjorde vi skridtet indenfor i den, specielt af Georg Nordkild i bogen Haakons Saale omtalte romantiske gaard. Det var tider dengang for et sekel tilbage, naar møllehjulet skovlede plaskende rundt, og pigen havde sit værelse, saa karlen Knud kunne komme uhindret ind ved nattetid. Ja, indtil for faa aar siden var der endnu mølleri. Saa blev hjulet standset, og hele mukedejen solgt til direktøren for Trifoliums mælk i København – og dermed døde romantikken ud.

Uhindret slap vi igennem og naaede endda at betragte den historiske munkeeg, hvis sørgelige rester ligger på gaardspladsen, og faa minutter efter var vi inde i Krogdalsvangen. Nu var sulten imidlertid kommet over os, og ved en rindende bæk, satte vi os. Over os spillede solen gennem det tætte spindelvæv af indflettede grene over de mange bøgetræers stammer. Maden og drikkevarer røg i os, som om aar var gaaet siden vi sidst havde faaet mad inden for legemets vægge.

Bagfter gjorde tobakken sin stimulerende virkning, og da vi havde tilbragt en time som saadan godt proppede fik vi os ilket op fra det bløde leje og gik ned mod Esrum sø. Lunt og stille laa den store indlandssø og spændte sine vande saa langt øjet rakte. Is drev endnu rundt derude og misklædte det ellers helt sommeragtige billede, der laa foran en saa langt øjet rakte. De smaa og store indskæringer beklædt med skov klædte søen, ligesom den gløden-de kugle, der som lampen i loftet, hang over vandet. Vi rundede sandparten og vandrede ned langs søens vestlige bred, med Gribskov til højre, søens sagte bølgeskulp mod sandbredden paa ven-

stre side, - og saa udsynet over vandene mod Harreshøj; Saane, Jonstrup, Endrup, og sidst Fredensborg ragende op over den skovklædte bakke. Hvad Strandvejen er for København, det er Søvejen for mig. Dertil kommer saa de mange, ældede vange-mandshuse ned langs søen, Krogdalshuset, Munkehuset, Tumlinge-, Fændrikke- og Graverhus. Alle disse boliger, der som tavse minder ligger og gennem stut-ritiden for aarhundrede tilbage, gemmer deres liv, deres romantik i sig. Oh, atter her kunde jeg tænke mig at sætte mig ved foden og høre minderne blive genoplevet for huset, men nyerhvervet for mig. Højt over søen gik vi nu og nød den skønne udsigt gennem de langs søen staaende høge og graner ud over vandet. Paa østsiden af Esrum Sø saa jeg nær Dans-trup Hegn et nyt dannebrog vaje for husgavlen, og atter stemtes mit hjerte i kærlighed til netop disse to farver – rødt og hvidt.

På Fændrikvang saa vi pyn-ten med de mørke graner, indenfor hvilke Kongens Bøge stod fæstet i jorden. Her havde Kong Frederik den 7. anlagt en tepavil-lon, hvor han ofte færdedes. Naar teen skulde tilberedes, forlangte Frederik Folkekær, at vandet skulde hentes fra Tumlinge Kilde, der ligger lidt syd for Tumlingehuset. Pavillonon er nu revet ned, og kun tilnærmelsesvis kan nu vises, hvor den oprindelig stod.

Søvejen holdt nu ikke mere sit navn i ave, men ledte os i stedet ind blandt faldne, opskaarne og stablede grantrærummetre. Der var mere lyst end sædvanlig, nu efter at disse mange skovens ind-vandrere havde måttet lade livet, og enten skulde ende deres dage i salte braadsøer paa verdenshave-ne eller maaske som brændsel til kommende vinter. Ganske vist

plantas stadigvæk nye træer, men år skal gaa, jeg skal dø, før disse skovbørn faar set lyset over ho-vedet paa de endnu til den tid overlevende fædre.

"Civilisationen" nærmede sig – eller vi nærmede os den, det kunde høres på bilernes tuden og susen paa Nødebovejen. Vi mødte den, da vor søvej sluttede ved skovrider Rosens dejlige Villa "Skovfryd". Vi fulgte den til Nødebo, hvor vi paa kroen drak en Messina, og efter der at have snakket lidt vandrede vi videre ad den nye Nødebovej. Vi kom forbi den tæt ved vejen liggende kul-svierindustri. Jeg nød synet af den ulmende røg fra milerne. Rundt omkring flød industribrændet, der skulde svides til kul, og under et halvtag laa i sække de færdigla-vede kul parat til afhentning. Her levede altsaa den sidste glød af de gamle kulsvierslægter, der gen-nem aarhundreder havde drevet deres haandværk i hele skoven; nu var de henvist til denne besked-ne plads, men pladsen var hvor den retteligen burde være, taget ud af de store forhold - den var i hjemstedet, i Nordsjælland, i Gribskov.

Da klokken var 7 aften, og solen sendte sine sidste halvkøli-ge straalers ned over skoven, der gennem 10 timer nu havde været vores værtsfolk, naaede vi hjem til madbordet. Den sidste del af turen var gaaet over Følstrup Damme, ad Nødebostien hjem.

Trætte var vi, men glade. Vi havde gennem en hel dag travet i det smukkeste vejr, paa den smuk-keste tur gennem en lille klat af Danmarks rige naturskønhed. Vi var blevet mødt med gæstfrie hænder og havde nu sagt tak for dagen, og ladet den store skov, Gribskov, slumre ind for natten.

En arbejdsulykke i Hillerød

Af Niels Jarlmark

Katastrofen

I begyndelsen af 1873 udbyggede fabrikant Orlov Andersen sin hørberedningsfabrik i Slotsgade 3 med et hørspinderi, men produktionen var knap kommet i gang, før fabrikken blev ramt af en alvorlig kedelsprængningsulykke.

Onsdag den 20. august 1873 kl. 7¹⁵ eksploderede dampkedelen med sådan en kraft, at der omkom ni mennesker, og selve fabrikken blev totalt ødelagt. De omkringliggende huse blev også stærkt beskadiget, bl.a. styrtede sadelmagermester Bertelsens værksted i sidehuset sammen over fire sadel-

magersvende og en arbejdsdreng. Fabrikkens gavlmur væltede ned over bageriet i naboejendommen, Slotsgade 1 (Bagergården). De to bagersvende samt lærlingen, der var godt i gang med dagens arbejde, blev dræbt på stedet.

Endvidere blev fundamentet mod gården i forhuset så beskadiget, at en stor del af ydermuren styrtede sammen. En køkkenpige, der var i færd med at lave morgenmad i en af lejlighederne på 1.sal, faldt ned i gården. Hun overlevede faldet, men blev så lemlæstet, at hun fik et årelangt hospitalsophold. Da hun blev ud-

skrevet, vendte hun tilbage til Hillerød og åbnede en hørkrambutik i Slotsgade for penge, kommunen havde bevilliget hende.

I hørspinderiet var det endnu kun fyrbøder Søren Nielsen og arbejdsdrengen Laurits, der var mødt. Laurits blev dræbt på stedet, mens Søren Nielsen blev på mirakuløs vis kun lettere kvæstet. Anders Uhrskov nævner også en fyrbødermedhjælper, der omkom ved eksplosionen. Jeg kan imidlertid ikke efterspore nogen fyrbødermedhjælper i politiets hørsprotokol.

Dramatikken omkring ulyk-

ken er beskrevet af Julius Strandberg i en samtidig lejlighedsvis *"Den frygtelige Ulykke i Frederiksborg"*. En mere seriøs beskrivelse finder man i Anders Uhrskovs *"Kultur og folkeminder IIF"* og i min artikel i *"Lokalhistorisk Forening i Hillerød Kommune"* nr. 2 maj 1998.

Hverken Urskov eller jeg har dog behandlet årsagerne til katastrofen. Selv om den ødelagde tilværelsen for mange mennesker, var den også den direkte årsag til, at Folketinget strammede lovgivningen omkring sikkerheden på landets fabrikker.

Avisernes omtale af ulykken

Den 21. august, dagen efter eksplosionen, bragte Berlinske Tidende, Socialdemokraten og Frederiksborg Amts-Tidende næsten enslydende artikler om ulykken.

Årsagen til ulykken var, ifølge alle tre aviser, at den nyansatte fyrbøder Søren Nielsen, trods gentagne advarsler, havde blokeret dampkedlens sikkerhedsventil, så dampmaskinen ikke kunne køre, mens han satte en afhoppet drivrem på plads på dampmaskinens drivhjul.

Endvidere var aviserne også enige om, at Søren Nielsens ufor-svarlige handling måtte skyldes hans manglende erfaring som fyrbøder.

Frederiksborg Amts-Tidende sluttede sin artikel med meget dramatisk at skrive *"...at selv om Ulykken kan tilskrives ren Uvidenhed, er det kun det rene Tilfælde, hvis han ikke kommer til at bøde med sit Liv for dette ufor-sigtige Forhold"*.

Læserbrevet

Et par dage efter ulykken bragte Socialdemokraten imidlertid et nyt indlæg i form af et læserbrev

underskrevet af "R – En Gam-mel Maskinmester og Fabrikant". Læserbrevet, der var en slet skjult kritik af myndighederne, satte en debat i gang blandt sagkyndige maskinfolk i "Industriforeningens Månedsskrift". Debatten fik også stor betydning for politiets efterforskning af årsagen til kedeleks-plosionen og den efterfølgende retssag mod Søren Nielsen.

Debatten lik også stor indfly-delse på Folketingets arbejde med at revidere loven fra 1851 om dampkedler/maskiner og på Fol-ketingets arbejde med at lave en egentlig uddannelse for fyrbøde-re og maskinpassere.

"R" begyndte sit læserbrev med at kritisere myndighedernes mangelfulde lovgivning omkring sikkerheden med dampkedler/maskiner, og han fortsatte med at spørge, om det ikke var på tide, at de ansvarlige myndigheder (læs Folketinget) tog sig sammen og lavede en ny lov med utvetydige og helt klare regler for dampma-skiner/dampkedlers konstruktion, kvalitet og driftssikkerhed."R" fortsatte læserbrevet med, for det første at efterlyse regler for en ef-fektiv overvågning og kontrol med de igangværende dampma-skiner, og han foreslog, at de skul-le gennemgå periodiske sikker-hedseftersyn. For det andet efter-lyste han regler for, hvilke kvali-fikationer, der skulle stilles til en fyrbøder, og hvilken uddannelse han skulle gennemgå. På spørgs-målet om uddannelse fremhæve-de "R" Sverige som et godt ek-sempel; her var der ingen, der blev antaget som fyrbøder, før han båd-e teoretisk og praktisk havde bevist, at han var kvalificeret til stillingen. Også hos Burmeister & Wain på Christianshavn var krave-ne til fyrbødere og maskinpas-sere de samme som i Sverige.

Endvidere var "R" overbevist

om, at mange fabrikanter tilside-satte sikkerheden for at spare på driftsomkostningerne, og han sluttede sit læserbrev med at spørge: *"...men hvem er nu den mest Skyldige, Fabrikanten som, blot for at spare Penge, ansætter en Mand uden at sikre sig, at han har de fornødne Betingelser som Fyrbøder eller den Uvidende, der har taget en Plads som fyrbøder, for at tjene til sit Livsophold..."*.

Det er umiddelbart ikke mu-ligt at identificere "R", men da læserbrevet i sin helhed, ud over at være meget velformuleret, og-så var stærkt kritisk over for både de lovgivende myndigheder og arbejdsgivere, er et forsigtigt gæt, at brevet er skrevet af Louis Pio – stifter af bl.a. af fagbevægel-sen og Socialdemokraten – og hans titulering af sig selv som "gammel Fyrbøder og Fabrikant" skal vel nærmest ses som et for-søg på at give "læserbrevet" auto-ritet.

Debatten i "Industriforeningens Månedsskrift"

Katastrofen blev fulgt op i "Indu-striforeningens Månedsskrift," hvor en maskiningeniør hævde-de, at dampkedlen hos Orlow Andersen var fejlkonstrueret: damptrykket kunne på den korte tid det tog for at sætte en drivrem på plads ikke nå at blive så højt, at kedlen kunne eksplodere. Og han fortsatte med at sige, at på trods af at stort set alle dampke-delfabrikanter i deres betjenings-vejledninger frarådede at spærre for sikkerhedsventilen, var Søren Nielsens handling ret almindelig blandt fyrbødere, og samtidig var der nogle fabrikanter, der så gen-nem fingrene med denne ligegyldighed.

På grundlag af nogle brand-mærker, som politiet fandt på ke-

delrørene under efterforskningen, slog en anden ekspert fast, at hovedårsagen til eksplosionen skulle findes i en uheldig sammenblanding af en fejlkonstrueret dampkedel samtidig med, at vandet i nogle tilfælde ikke havde stået op over ildpåvirkningsfladen, så kedelrørene var blevet rødglødende og dermed mindre modstandsdygtige mod tryk. Disse to omstændigheder havde gjort dampkedlen så ustabil, at den ikke kunne modstå et pludseligt midlertidigt forhøjet damptryk. Han slutter med at skrive, at et kedeleftersyn, foretaget af fagfolk, ville have afsløret denne svaghed i rørene.

Den gamle lov

Den mangelfulde lov, som "R" omtalte, var fra 1851, en tid hvor dampmaskiner endnu ikke var så almindelige i dansk industri. Den påbød, at alle nyopsatte dampmaskiner i provinsen skulle anmeldes til og godkendes af den lokale amtmand, som videregav den egentlige godkendelsesprocedure

til den lokale myndighed, fortrinsvis herredsfogeden.

Herredsfogeden skulle så godkende dampmaskinen sammen med fornøden sagkyndig bistand: men loven fortalte ikke, hvem den sagkyndige bistand var, ligesom loven heller ikke stillede krav til den sagkyndiges kvalifikationer. Så i et tilfælde valgte en herredsfoged fra Frederiksborg Amt en fysiklærer fra den lokale latinsko- le som sagkyndig bistand.

Også på andre områder var loven mangelfuld. F.eks. stillede den ikke krav til dampkedlens konstruktion eller driftssikkerhed. Den foreskrev stort set kun, "at en nogenlunde stor dampkedel" skulle være forsynet med en vandstandsmåler, prøvehaner, en trykmåler og en sikkerhedsventil. Endvidere sagde loven også, at den myndighed, der havde godkendt dampkedlen, efterfølgende kunne foretage en trykprøvekontrol, hvis den fandt det fornødent, hvad den sjældent gjorde. Loven stillede heller ikke særlige krav til hvem, der måtte betjene dampma-

skinen. Den sagde kun, at en dampmaskine skulle betjenes af en "pålidelig Mand".

Kun på et punkt var loven ganske klar: Den krævede, at dampkedlen skulle tåle et tryk, der var dobbelt så stort som sikkerhedsventilen var beregnet til.

Den nye lov

Imidlertid var kedel-eksplosionen i Slots- gade kun speciel hvad angår antallet af dræbte mennesker og omfanget af de materielle skader.

I årene op til 1873 indberettede praktiserende læger og hospitaler rundt om i landet et stort antal dødsfald og alvorlige kvæstelser forårsaget af kedelekspllosioner til både de lokale myndigheder og politikerne på Christiansborg. Politikerne var efterhånden indstillet på at løse problemet, men på grund af forskellige særinteresser mellem højre- og venstrepolitikerne, gik lovgivningsarbejdet særdeles trægt. Imidlertid fik katastrofen i Slotsgade sat gang i lovgivningsarbejdet, og som en midlertidig løsning strammede politikerne i 1851 loven op, blandt andet skulle nyansatte fabriksinspektører foretage uanmeldte kontrolbesøg. Samtidig med fabriksloven af 1873 blev der oprettet et antal stillinger som fabriksinspektører, og deres opgaver var først og fremmest, at sikkerheden var forsvarlig, og at lovens forbud mod at bruge mindreårige børn som billig arbejdskraft blev overholdt.

Det er umuligt at sige, i hvor stort et omfang katastrofen i Slots-

gade og den efterfølgende debat i "Månedsskrift for Industriforeningen" har haft indflydelse på lovgivningsarbejdet, men det er påfaldende, at stort set alle fejl og mangler som eksperterne påviste, blev tilgodeset i den nye lov, der blev vedtaget den 22. marts 1875.

Som et incitament til at loven blev overholdt, blev det hestemt, at godkendelsen af nye dampkedler og regelmæssige eftersyn var vederlagsfri for ejeren af dampmaskinen. Men i de tilfælde, hvor fabriksinspektørerne fandt fejl eller mangler ved kedlen, skulle ejeren ikke alene betale for et nye eftersyn. Han kunne også i grove tilfælde idømmes en bøde.

Det fik Hillerødfabrikanten P. Nielsen (Nordsten) at føle. Han fik ikke alene en bøde for en mindre forseelse, men også fordi han forsøgte at købe sig fra en påtale fra en fabriksinspektør. Det forhøjede bøden til 100 kr., måske ikke et særlig stort beløb for P. Nielsen, men avisomtalen kunne han ikke undgå.

Virkningerne af den nye lov kunne ret hurtigt aflæses i indberetninger til myndighederne. I løbet af ganske få år blev antallet af alvorlige ulykker i forbindelse med dampmaskiner mere end halveret. Så loven kan vel med rette kaldes Danmarks første "arbejdsbeskyttelseslov".

Politiforhør af Søren Nielsen

Under de efterfølgende politiforhør oplyste Søren Nielsen, at han tidligere havde arbejdet både som fyrbøder og fyrbødermedhjælper. Og som årsag til, at han valgte at blokere for sikkerhedsventilen frem for at lukke dampen ud og tage trykket af kedlen, forklarede han, at dels ville han ikke spilde damp, da en genstart af kedlen ville forsinke dagens arbejde, og

dels at han lige som flere af hans fyrbøderkolleger blokerede for sikkerhedsventilen, hvis han kun skulle stoppe dampmaskinen i meget kort tid, f.eks. hvis han skulle sætte en drivrem på plads.

Om sin ansættelse på hørspinderiet oplyste Søren Nielsen, at han havde hørt, at Orlow Andersen søgte en fyrbøder. Han havde derefter søgt stillingen, Orlow Andersen havde tilbudt en løn, der lå under den almindelige løn for fyrbødere, men da han ikke havde haft arbejde i nogen tid accepterede han lønnen og tog imod ansættelsen.

Som tidligere nævnt fik debatten i "Industriforeningens Månedsskrift" også betydning for Søren Nielsen. Bl.a. blev de maskinyndiges udtalelser om, at dampkedlen var fejlkonstrueret samt påstanden om, at mange fyrbødere blokerede for sikkerhedsventilen på samme måde som Søren Nielsen, betragtet som formildende omstændigheder. Og sammenholdt med den uklare lov af 1851, blev Søren Nielsen kun idømt en længere fængselsstraf og ikke en dødsstraf som Frederiksborg Amtstidende havde spået.

Orlow Andersen

Indtil omkring 1850 havde stort set alle købstæder deres egne lokale hørspinderier. Men de var små og ofte umoderne så de havde svært ved at klare sig i konkurrencen med de nye store og moderne dampspinderier, der kunne holde priserne nede pga. en stor produktion og lave driftsomkostninger. Flere og flere hørspinderier måtte derfor lukke.

Frem for selv at sy deres tøj af grovere hørtekstiler, begyndt folk at købe de finere og ikke dyrere fabriksfremstillede bomuldsvarer, især trikotagevarer.

Orlow Andersen mente imid-

lertid, at der stadig var et marked for hørtextiler, og for at stå sig bedre i konkurrencen, udbyggede han som tidligere nævnt sin hørberedningsfabrik med et hørspinderi, som imidlertid eksploderede stort set inden han for alvor var begyndt at producere hør-garn.

Umiddelbart efter eksplosionen genopførte Orlow Andersen sin fabrik, der i sin nye form havde en endnu større kapacitet. Men allerede i 1876 måtte han dreje nøglen om af økonomiske årsager. En af de væsentligste årsager til at Orlow Andersen måtte give op, var ikke alene konkurrencen fra bomuldsindustrien, men i lige så høj grad ændringer inden for det danske landbrug. Landmændene var inde i et skift fra vegetabilsk produktion til animalsk produktion, og da de selv skulle bruge arealerne til foderafgrøder, faldt produktionen af hør ganske dramatisk og det var svært at skaffe hør fra det danske marked. Medens der i 1871 blev dyrket 8.600 tdr. land med hør var det samlede hørareal få år efter nede på under 1000 tdr. land. Han havde mulighed for at skaffe hør fra udlandet, men kvaliteten var dårlig og de samlede omkostninger med at skaffe det hjem til Danmark var høje.

Desuden havde Orlow Andersen genopført fabrikken for lånte penge. Samtidig måtte han betale skadeserstatningen ved eksplosionen af egen lomme, da fabrikken kun var forsikret mod brand og ikke mod en eksplosion.

Også her fik kedeleksplosionen indflydelse på lovgivningen. Politikere og erhvervsfolk var enige om, at der skulle tegnes en lovpligtig ansvarsforsikring, inden dampmaskiner kunne godkendes. Men forslaget blev afvist af justitsminister C. S. Klein

med den begrundelse, at det var op til den enkelte fabrikants moralske ansvar, om han ville tegne en ansvarsforsikring eller ej. Imidlertid så de fleste fabrikanter en fordel i at lade sig ansvarsforsikre.

Litteraturfortegnelse og kilder:

Georg Nørregaard: "Arbejdsforhold inden for dansk håndværk og industri."

Gyldendal 1943 - genoptrykt 1977.

Anders Urskov: "Kultur og folke-minder III" udgivet af Nordsjællandsk Museumsforening, Hillerød 1951

Ole Hyldtoft: "Teknologiske forandringer i dansk industri 1870 - 1896" Odense universitetsforlag 1996.

Th. Sørensen: "Socialstatistiske Undersøgelser i Anden Del af det 19. Aarhundrede" genoptryk København 1984

Niels Jarlmark: "Lokalhistorisk Forening i Hillerød Kommune" nr. 2 maj 1998.

Social Demokraten den 22. 23. 25. og 27 august 1873.

Berlingske Tidende den 22. og 23. august 1873.

Frederiksborg Amts Tidende den 22. og 23 august 1873.

"Industriforeningens Månedsskrift" s 248 - 251 årgang 1873.

"Lov om Tilsyn med Dampkjedler paa Landjorden" af 22. marts 1875 (Oplysningerne vedrørende 1851-loven om dampkedler er hentet i Georg Nørregaards bog).

Indkaldelse til ordinær generalforsamling i Nordsjællandsk Museumsforening onsdag den 27. februar 2002 i Søjlehallen på Sophienborg.

Generalforsamlingen begynder kl. 19.30.

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent.
2. Formanden og museumslederen aflægger beretning.
3. Kassereren fremlægger reviderede regnskaber til godkendelse.
4. Fremlæggelse af budgetter og fastsættelse af kontingent til foreningen.
5. Indkomne forslag.
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer og to suppleanter.
På valg til bestyrelsen er Birthe Skovholm, Bent Aaby og Kim Aaris-Sørensen samt som suppleant Grethe Post. Kim Aaris-Sørensen modtager ikke genvalg. For at sikre 5-5-ordningen (halvdelen af bestyrelsen på valg) er Helge Knak Jepsen ligeledes på valg.
7. Valg af to revisorer.
8. Eventuelt.

Efter generalforsamlingen og en kort pause er der foredrag ved lektor Svend Funder: **Nordsjællands natur og landskab under istiden**. Foredraget varer ca. en time.

Herefter afsluttes aftenen med fælles kaffebord.

Vel mødt!

Bestyrelsen

Kulturhistoriske foredrag på Nødebo Kro

Mandag den 15. april

"KONGELIG MAYESTÆTS ALLERUNDERDANIGSTE TIENER"

Lektor ved Helsingør Gymnasium og ekstern lektor ved Københavns Universitet **Gorm Tortzen** holder foredrag om videnskabsmanden, Ole Rømer, (1644-1710). Som konsulent ("Allerunderdanigste Tiener") for Christian V og den unge enevælde stod han bag moderniseringen af det danske samfund med reformer af mål, vægt, matrikulering, kalender og meget andet. Ved Københavns brand i 1728 troede man, alle hans skrifter var gået tabt; men med 300 års forsinkelse har Gorm Tortzen m.fl. udgivet en dansk oversættelse af Ole Rømers korrespondance og videnskabelige alhandlinger. Foredraget vil give et overblik over den mangesidede forskers arbejde og vil slå ned på emner af særlig danmarkshistorisk interesse.

Mandag den 29. april

FRA MAMMUTSTEPPE TIL KULTURSTEPPE

- glimt af Danmarks forhistoriske dyreverden.

Kim Aaris-Sørensen er lektor på Zoologisk Museum, Københavns Universitet og ansvarlig for museets samlinger af forhistoriske dyr. Han har netop, som projektkoordinator, afsluttet museets opbygning af en ny permanent udstilling om Danmarks dyreverden gennem 20.000 år.

Foredraget tager udgangspunkt i nogle af de „high-lights“, der er udvalgt til netop denne udstilling og giver samtidig de lange linjer i naturens udvikling fra slutningen af sidste istid og frem til historisk tid.

Foredragene starter kl. 20.00 og der er gratis adgang.

Nordea

